

* * *

Konferencja *Urzeczywistnianie praw człowieka w XXI w. a znaczenie Parlamentu Europejskiego i regionów w procesie integracji z Unią Europejską w ujęciu prawa i etyki*, Opole – Kamień Śląski 17–18 listopada 2003 r.

Zakład Prawa Ustrojowego i Praw Człowieka, Centrum Dokumentacji Europejskiej Międzywydziałowego Instytutu Prawa i Administracji oraz Katedra Teologii Moralnej i Etyki Społecznej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego zorganizowały ogólnokrajową konferencję na temat *Urzeczywistnianie praw człowieka w XXI w. a znaczenie Parlamentu Europejskiego i regionów w procesie integracji z Unią Europejską w ujęciu etyki i prawa*. Sam tytuł wskazuje na bogactwo poruszanej problematyki oraz interdyscyplinarny charakter konferencji, której patronat honorowy objęli: prof. dr hab. J. MUSIEŁOK, rektor UO, ks. abp A. NOSSOL, biskup opolski i Wielki Kanclerz Wydziału Teologicznego UO oraz prof. dr hab. GARDOCKI, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. Obrady odbywały się w dniach 17–18 listopada 2003 r.; pierwsza część sesji miała miejsce w „Sali Błękitnej” Collegium Maius uniwersytetu w Opolu, sesja popołudniowa odbywała się w Centrum Kultury i Nauki Wydziału Teologicznego UO w Kamieniu Śląskim, a drugiego dnia obradowano w auli Wydziału Teologicznego w Opolu. Celem konferencji było dokonanie swobodnego podsumowania respektowania praw człowieka w XX w., który powszechnie uchodzi za „stulecie praw człowieka”, oraz wskazanie na potrzebę promowania i ochronę praw człowieka jako priorytetowego zadania wspólnoty międzynarodowej oraz potrzebę ich gwarantowania przez instytucje i regulacje Unii Europejskiej w XXI w. W dobie kryzysu rodziny, wolności od wartości i powszechnej niemal mentalności nastawionej na poszukiwanie dróg obejścia idei praw człowieka, potrzeba wzmożo-

nych wysiłków nie tylko na płaszczyźnie teoretycznej, ale głównie praktycznego urzeczywistniania praw człowieka i poszanowania osoby ludzkiej dla niej samej w każdym środowisku i każdej społeczności.

Pierwszej części obrad przewodniczył ks. prof. dr hab. A. MARCOL, emerytowany profesor teologii moralnej, długoletni pracownik naukowy UO. Pierwszy referat wygłosił prof. dr hab. L. LESZCZYŃSKI (UMCS) na temat *Prawa człowieka. Geneza i perspektywy europejskiego systemu ochrony*. Referent, nie wchodząc w szczegóły genezy praw człowieka, podkreślił rolę Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka jako dokumentu leżącego u podstaw Unii Europejskiej. Dokument ten, posiadając charakter deklaracyjny, rodzi wątpliwości co do skuteczności. Urzeczywistnianie praw człowieka w Europie jest możliwe do zagwarantowania dzięki regionalności. Szczególną trudność stanowią prawa socjalne, których skuteczność jest mniejsza od gwarantowania praw osobistych. W obliczu poszerzenia Unii Europejskiej rodzi się pytanie co do kwestii urzeczywistniania praw człowieka, gdyż poza ustawodawstwem dotyczącym aspektów ekonomicznych integracji brak jest rzeczywistego poszanowania praw człowieka w Europie oraz skutecznych aktów prawnych, które by te prawa gwarantowały.

Drugi referat został wygłoszony przez s. prof. dr hab. B. CHYROWICZ (KUL) na temat *Prawa człowieka wyzwaniem etycznym XXI w.* Zasadnicza teza tego referatu dotyczyła deklaracyjnego charakteru idei praw człowieka. Pomimo iż można mówić o postępie społecznym, to dyskusyjny jest postęp moralny. Współcześnie można mówić o bardziej wyrafinowanym łamaniu praw człowieka, czego potwierdzeniem jest urzeczywistnianie prawa do życia. Dopiero w XX w. uświadomiono sobie, że prawo do życia przysługuje każdemu człowiekowi ze względu na to, że jest człowiekiem. Nie oznacza to, że prawo to jest przestrzegane, co potwierdza praktyka aborcji czy eutanazji — formy „cywilizowanego zabójstwa”. Kolejna kwestia — to pytanie o wrażliwość na wartość życia ludzkiego; czy spektakularne akcje ratownicze, w których dla ratowania nielicznych, liczni narażają życie, świadczą o większej wrażliwości na wartość życia ludzkiego? Czy wyrazem wrażliwości na życie mogą być akcje charytatywne i rozwój nauk biomedycznych? Współcześnie nie jest poddawana w wątpliwość moralna odpowiedzialność za ludzkie życie, ale nie zawsze jest ona urzeczywistniana, o czym świadczą dysproporcje między wydatkami na budowę nowych środków transportu czy budynków a pomocą dla biednych krajów czy ludziom umierającym z głodu.

Ks. prof. dr hab. H. JUROS (UKSW) był autorem referatu *Prawa człowieka — uniwersalność i partykularność kultury europejskiej*. Podkreślając komplementarność uniwersalizmu i partykularyzmu jako dwóch istotnych elementów kultury europejskiej, referent odniósł je do polityki urzeczywistniania praw człowieka na płaszczyźnie zagadnienia emigracji. Nierozstrzygnięty jest spór kompetencyjny co do podmiotu, który decydowałby o przyznawaniu takiego prawa: jednostka czy państwo. Skoro brak jest społeczeństwa czy państwa światowego, to uprawnienia te

przysługują poszczególnym państwom. Z drugiej strony prawo do migracji wyrasta z równości wszystkich ludzi, stąd jednostka mogłaby autonomicznie decydować o miejscu osiedlenia i obywatelstwie. Człowiek nie jest jednak istotą abstrakcyjną, ale rodzi się i rozwija w konkretnej społeczności i kulturze, stąd wątpliwości wobec autonomicznego decydowania o wyborze środowiska życia. Niebezpieczne byłoby oderwanie praw człowieka, a zwłaszcza praw obywatelskich, od realiów kulturowych i konkretnej kondycji państwa. W przeciwnym wypadku doszłoby do zaprzeczenia idei państwowości. Nie każde państwo jest w stanie przyznać wszystkim ludziom obywatelstwa. Tylko dzięki organizacji państwa i podziałom terytorialnym możliwe jest przełożenie ogólnych uprawnień na konkretne ich urzeczywistnienie. Nie istnieje prawo człowieka do globalnego przemieszczania się, ale rodząc się w konkretnym państwie, mam prawo bycia jego obywatelem.

Ostatni referat pierwszej części konferencji wygłosił prof. dr hab. A. NOWAK-FAR (SGH) na temat *Zasada demokracji partycypacyjnej w projekcie Traktatu Konstytucyjnego jako środek umacniania regionu i praw obywatelskich*. Jego zdaniem Europa cierpi na niedosyt demokracji w jej instytucjach oraz beład i inercje jej społeczeństw. Obywatele powinni wypowiedzieć się sami na temat praw człowieka i dobra publicznego. Stąd ważność demokracji partycypacyjnej dla realizacji praw człowieka oraz wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego, które są zawarte w projekcie Traktatu Konstytucyjnego UE. Nie oznacza to zwracanie się z pytaniem o wartości, które społeczeństwo dekretowałoby większością, ale chodzi o realny i chętny udział obywateli w życiu obywatelskim oraz we współdecydowaniu o sprawach Unii Europejskiej. W projekcie Traktatu Konstytucyjnego UE elementami demokracji partycypacyjnej są: wolność wyrażania poglądów na temat Unii Europejskiej i jej instytucji, możliwość dialogu społecznego pomiędzy społeczeństwem obywatelskim oraz instytucjami i stowarzyszeniami wspólnot terytorialnych, szerokie konsultacje społeczne w sprawach ustawodawstwa unijnego, możliwość obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej.

Obrady w Kamieniu Śl. rozpoczęły się referatem prof. dr hab. T. JASUDOWICZA (UMK) na temat *Moc i słabość praw człowieka*. Wykład ten rozpoczął się stwierdzeniem, że prawa człowieka są tak mocne i słabe jak człowiek. Powołując się na osobiste doświadczenia, referent podkreślił, że odwołanie się do Boga w rozumieniu praw człowieka stanowi odwołanie się do mocy. Inną mocą praw człowieka jest ich miejsce w ustawach zasadniczych poszczególnych państw i Karcie Narodów Zjednoczonych. Prawa człowieka stanowią kryterium legalności, w świetle którego oceniane są partykularne prawa do wolności myśli, sumienia i przekonań religijnych. Prawa człowieka stanowią podstawę porządku międzynarodowego i podstawowych wartości: pokoju, wolności i sprawiedliwości. Potwierdzeniem tego jest Trybunał Norymberski, który w ramach sprawiedliwego procesu karnego osądził zbrodniarzy wojennych jak ludzi, którym przysługują prawa człowieka. Do słabości praw człowieka należą: nadmiar władzy, permisywizm i rozchwianie moralne oraz coraz licz-

niejsze przypadki rozdziewku praw człowieka i ustawodawstwa UE, np. prawa dotyczące małżeństwa i rodziny oraz biomedycyny. Po referacie tym była krótka dyskusja, po czym dalsza część obrad odbyła się w dwóch sekcjach: administracyjno-biznesowej oraz samorządów i organizacji pozarządowych. W ramach każdej sekcji wygłoszone zostały cztery referaty oraz dyskusja.

Przedmiotem obrad sekcji administracyjno-biznesowej było znaczenie, sposoby urzeczywistnienia oraz dylematy związane z ideą praw człowieka w obszarach życia społecznego, politycznego i gospodarczego z punktu widzenia nauki społecznej Kościoła, teologii muzułmańskiej i nauk prawnych; obradom tej sekcji przewodniczył ks. prof. dr hab. K. WOLSZA (UO). Pierwszy referat wygłosiła prof. dr hab. A. DYLUŚ (UKSW) na temat *Ile moralności potrzebuje gospodarka?* Odpowiedź na postawione w tytule pytanie została udzielona na samym wstępie referatu, a brzmiała: ani za dużo, ani za mało, ale w sam raz, gdyż zarówno niedobór, jak i nadmiar moralności jest szkodliwy dla gospodarki. Referentka wskazała na prawa człowieka jako etyczne standardy minimalne w gospodarce globalnej. Podmiotami urzeczywistniania praw człowieka nie są dzisiaj jedynie poszczególne państwa, ale powinny nimi być organizacje międzynarodowe, które są w stanie skuteczniej podejmować starania o instytucjonalizację norm etycznych gwarantujących prawa człowieka. Propozycjami standardów etycznych globalnej gospodarki mogą być: oparta na H. KÜNGA idei *Weltethosu* triada: nie oszukuj, nie kłam i nie kradnij; zapisane w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka prawo do wolności, integralności fizycznej, własności, godności i szacunku; zawarty w Manifeście z Davos z 1973 r. zakaz dyskryminacji ludzi i grup społecznych. Gospodarcze znaczenie zasady poszanowania godności ludzkiej oraz prawa do życia i działania na rzecz dobra wspólnego polega na ochronie człowieka przed uprzedmiotowieniem. Konkretnym przejawem tego powinien być zakaz zatrudnienia nieletnich, troska o ochronę środowiska naturalnego i o właściwe wykorzystanie gruntów rolnych, poszanowanie lokalnych tradycji i zwyczajów. Gospodarka nie tylko potrzebuje moralności, ale jest „zdana” na uniwersalne minimalne standardy praw człowieka.

Prof. dr hab. A. BAŁANDYNOWICZ (UW) wygłosił referat na temat *Przeciwdziałanie patologiom w administracji i biznesie w oparciu o prawa człowieka*, w którym zwrócił uwagę na fakt przestępczości gospodarczej, która dotyczy większości struktur organizacyjnych i z tej racji system prawa domaga się reformy. Należy mieć świadomość trudności w ustaleniu przestępstwa w sferze gospodarczej i związanej z tym trudności ujęcia jego sprawcy i udowodnienia winy. Wśród możliwości konkretnych działań ważne są skuteczne systemy kontroli, ocena powiązań podmiotów prawnych, sposoby księgowania oraz rachunek ekonomiczny. Jednym z poważniejszych problemów w dziedzinie administracji i biznesu jest tworzenie praw i planowanie działania jedynie na pokaz, aby było wrażenie, że coś w danej dziedzinie się podejmuje, podczas gdy w rzeczywistości są to działania pozorne. Wśród dyskusji po tym referacie prof. dr hab. L. Leszczyński zwrócił uwagę, że prawo jest ograniczone

w podawaniu wszystkich kryteriów dla działalności gospodarczej i nie można od uregulowań prawnych oczekiwać, że zaradzą one wszelkim patologiom. Prawo nie prowadzi do doskonałości, ale powinno stać na straży standardów minimalnych.

Etyka w muzułmańskim systemie prawno-moralnym — to tytuł referatu, który wygłosił teolog muzułmański i doktorant Międzywydziałowego Instytutu Prawa i Administracji UO mgr A. ABI ISSA. W swoim przemówieniu podkreślił zwłaszcza, że etyka w islamie ma charakter ściśle religijny, a wynikające z niej zasady moralne obejmują wszystkie dziedziny życia. Niemożliwe jest oddzielenie życia politycznego od wymiaru religijnego i etycznego. Etyka jest istotnym elementem w strukturze praw ustawodawczych i wykonawczych. Podstawowym wymogiem dla ludzi sprawujących władzę jest ich nieskazitelna postawa moralna, która decyduje o sprawowaniu urzędu. Etyka jest także podstawą ekonomii, czego potwierdzeniem jest fakt, że wszelkie operacje finansowe muszą spełniać trzy wymogi: przedmiot wymiany musi być uznany za dobry; niemożliwy jest wyzysk z którejkolwiek ze stron oraz wykluczenie jakiegokolwiek niejasności operacji. Etyka jest także podstawą demokracji w islamie. Rządy sprawuje lud, który wybiera swoich reprezentantów i udziela im uprawnienia do działania, ale źródłem władzy jest Bóg.

Ostatni referat sekcji administracyjno-biznesowej wygłosił ks. prof. dr hab. P. BORTKIEWICZ (UAM) na temat *Prawo do pracy w XXI w.* Podkreślono w nim m.in. potrzebę pogodzenia pracy ludzkiej z prawami człowieka. Poprzez pracę dokonuje się samorealizacja człowieka i zostaje urzeczywistniony sens jego przynależność do życia społecznego. Nową tendencją na rynku pracy jest zjawisko globalizacji i związana z nim szybkość przepływu kapitału, co generuje potrzebę reorganizacji czasu i warunków pracy oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Z procesami tymi związana jest niezdolność krajów rozwijających się do unowocześnienia, wzrost czarnego rynku pracy, wzrost sfery usług i zjawisko masowego bezrobocia. Inną tendencją są napięcia między polityką a gospodarką. Ekonomia dominuje nad polityką, co powoduje m.in., że brak jest woli politycznej dla przyjęcia programu walki z bezrobociem. Należałoby zastanowić się nad polityką zatrudnienia, a prawo pracy nie powinno podlegać tym samym mechanizmom, co rynek towarów i kapitałów. W prawodawstwie pracy zauważa się tendencje do indywidualizmu i zmniejszania roli związków zawodowych. Inne mankamenty to wzrost liczby umów w niepełnym wymiarze, osłabienie strony formalnej oraz zmiana struktury zatrudnienia poprzez odejście od związania się z jednym miejscem pracy. Regulacje prawne, będąc nieskuteczne, potrzebują dopełnienia poprzez etos pracy.

Obradom sekcji samorządów i organizacji pozarządowych przewodniczył dr T. CIELECKI (UO), a poruszana w jej ramach problematyka dotyczyła roli samorządów i organizacji pozarządowych dla realnego urzeczywistnienia praw człowieka. Pierwszy referat w ramach tej sekcji wygłosił ks. prof. dr hab. M. MACHINEK (UWM) na temat *Prawa rodziny w XXI w. w kontekście ewolucji pojęcia rodziny.* Referent zwrócił uwagę na współczesne uwarunkowania realizacji opiekuńczej roli państwa

wobec rodziny, wśród których na czoło wysuwa się zmiana treści pojęcia rodziny, a w związku z tym osłabienie zadań państwa na rzecz rodziny. Inny problem to ograniczenie podmiotu praw do indywiduum. Jednostkowy człowiek, a nie rodzina — jako podstawowa komórka społeczności, jest podmiotem praw człowieka. Wpływa stąd wniosek, że jedynie klasyczne rozumienie rodziny zawarte w Karcie Praw Rodziny gwarantuje wychowanie do ważnych dla demokracji wartości i postaw.

Prof. dr hab. J. BOĆ (UWr i UO) w referacie zatytułowanym *Samorząd terytorialny w realizacji praw rodziny i osób niepełnosprawnych* poddał krytycznej ocenie realizację tych zadań przez państwo i samorządy w odniesieniu do osób niepełnosprawnych. Brak jest odpowiednich uregulowań prawnych, środków do realizacji istniejących przepisów, a także brak realizacji uregulowań. Inny problem to brak dostosowania prawa do potrzeb rodziny. Fakt, że podmiotem prawa jest indywidualny człowiek, a nie rodzina, prowadzi do ograniczenia urzeczywistnienia niektórych szczegółowych praw człowieka.

Ks. prof. dr hab. H. SKOROWSKI (UKSW) wygłosił referat na temat *Zagrożenie praw społecznych — prawo do mieszkania*. Prawo do mieszkania, jako prawo społeczne, jest jednym z konkretnych praw człowieka. Człowiek, mając prawo do godnego życia, ma też prawo do mieszkania. Referent dokonał wyliczenia współczesnych zagrożeń jego realizacji. Są wśród nich: bieda, bezrobocie, patologie, bezdomność, brak polityki mieszkaniowej państwa. Z prawem do mieszkania wiążą się inne uprawnienia, m.in. prawo do pracy i godziwego wynagrodzenia, gdyż bez nich niemożliwe jest utrzymanie mieszkania.

Rola organizacji pozarządowych w realizacji i ochronie praw człowieka brzmiał tytuł referatu, który wygłosił dr K. MOTYKA (KUL). Celem organizacji pozarządowych jest ochrona określonych praw, co dokonuje się pośrednio poprzez realizację zadań, jakie przyjmują poszczególne organizacje pozarządowe. Do zadań tych należą: oddziaływanie na proces legislacyjny; monitorowanie zjawisk oraz protesty przeciw negatywnym zjawiskom i wspieranie kultury praw człowieka; działania bezpośrednie poprzez udział w procesach sądowych ludzi, których prawa pogwałcono. W ramach dyskusji na zakończenie referatów sekcji samorządów i organizacji pozarządowych podkreślono, że o zakresie realizacji praw człowieka decyduje praktyka społeczna. Punktem wyjścia jest forma deklaratywna praw człowieka, dalej — przekształcenie ich w konkretne uregulowania praw obywatelskich i w końcu praktyka społeczna. Zwrócono też uwagę na rolę demokracji partycypacyjnej, dzięki której możliwe jest skuteczniejsze monitorowanie urzeczywistniania praw człowieka, wpływ na proces legislacyjny i możliwości uzupełniania luk prawnych oraz większe możliwości kontroli społecznej działań ludzi sprawujących władzę. Zwłaszcza ten ostatni czynnik jest głównym powodem niechęci organów państwa i samorządów terytorialnych dla wzmacniania demokracji partycypacyjnej.

Aula Wydziału Teologicznego UO w Opolu była miejscem obrad drugiego dnia konferencji, które rozpoczęto sprawozdaniem i przedstawieniem podstawowych tez

referatów i dyskusji obrad w sekcjach z dnia poprzedniego. Następnie przystąpiono do wykładów i dyskusji, którym przewodniczył prof. dr hab. A. BAŁANDYNOWICZ (UW). Pierwszy referat *Trybunał Strasburski probierzem realizacji praw człowieka* wygłosił mec. Z. CICHON — adwokat Trybunału w Strasburgu. Referent podkreślił, że poprzez działalność Trybunału jednostka uzyskała ten sam statut co państwo, gdyż poszczególni ludzie mają możliwość procesowania się z potężną „machiną”, jakim jest państwo. Jednostka skarżąca państwo ma zagwarantowaną odpowiednią pomoc prawną, co finansowane jest ze środków Rady Europy. Wzrost znaczenia Trybunału potwierdza wzrost liczby spraw; od pierwszej sprawy przeciw Wielkiej Brytanii rozpoznanej w 1959 r. do października 1998 r. wydano tyle samo orzeczeń, co w latach 1998–2003. Referent wyliczył pięć spraw, które są określane jako kamienie milowe, miały bowiem wpływ na zmiany w systemie prawnym poszczególnych państw. W 1984 r. przeciw Wielkiej Brytanii, a w 1990 r. przeciw Francji wydano orzeczenia, w wyniku których została uregulowana prawnie kwestia możliwości podsłuchu sądowego. W 1992 r. wydano orzeczenie dotyczące korespondencji osób uwięzionych z adwokatem. Kolejne — to sprawa przeciw Szwecji dotycząca postępowania administracyjnego, które ma być zakończone orzeczeniem sądu, oraz sprawa przeciw Belgii dotycząca kwestii dzieci pozamażeńskich oraz określenia prawnego *mater semper certa est*. Do historii Trybunału przeszły też dwie sprawy dotyczące Polski, wzbogacając jego dorobek; jedna dotyczy kwestii tempa prowadzenia spraw i terminu wyrokowania oraz sprawa obrazy pracowników straży miejskiej przez dziennikarza. Orzeczenia trybunału stanowią nie tylko ważny element wpływania na ustawodawstwo poszczególnych państw, ale są przede wszystkim istotnym mechanizmem urzeczywistniania praw człowieka.

Prof. dr hab. S. KAŻMIERCZYK (UWr i UO) wygłosił wykład na temat *Nakaz a kompetencja jako zagadnienie aktywności gospodarczej*, w którym przekonywał, że istotą nakazu jest kompetencja. Trudno sobie wyobrazić obowiązek wykonania czynności bez kompetencji. Nakaz jest miarą wolności osoby, która mając na celu podejmowanie w ramach kompetencji działania, w konsekwencji poszerza swą wolność jako przestrzeń podmiotową. Kompetencja ma charakter pierwotny w stosunku do nakazu. Można mieć kompetencje przy równoczesnym braku nakazu czynienia z nich użytku. Kompetencja może zostać urzeczywistniona nie tylko przy pomocy nakazu. Nie trzeba mieć kompetencji, by nie zabijać, nie kraść, nie kłamać, i niemożliwe jest uczynienie kompetencji na życie z przepisów prawa karnego. Kompetencje można konceptualizować i nadać im konkretne perspektywy. Jeśli zakaz jest uwolniony od kompetencji, to czy samo przestrzeganie kodeksu karnego, które może być nieświadome, świadczy o kwalifikacji moralnej? Przystępstwo jest kwestią moralną, a złamanie nakazu nie zawsze należy zaliczać do kwestii moralnych.

Szczególnie interesująco zostało przedstawione zagadnienie, które w swoim referacie zatytułowanym *Prawo do pokoju* poruszył ks. prof. dr hab. J. NAGÓRNY (KUL). Referent ukazał, że pokój jest jeden — wewnętrzny, a z niego dopiero wynika pokój

w świecie. Pokój jest istotnym wymiarem dobra wspólnego całej ludzkości i stanowi jedno z fundamentalnych praw człowieka, gdyż trwały pokój warunkuje przetrwanie ludzkości, a przestrzeganie praw człowieka jest warunkiem prawdziwego pokoju. Wymogami pokoju są prawda, wolność, sprawiedliwość i miłość. Pokój jest nie tylko uprawnieniem i darem, ale stanowi też zobowiązanie do podejmowania wysiłków na rzecz tworzenia i przywracania pokoju w świecie. Prawo do pokoju implikuje prawo do obrony koniecznej i unicestwienie tego, kto zagraża pokojowi. Wspólnota międzynarodowa ma prawo ingerencji w przypadkach naruszenia wolności i godności ludzi. Ostatni punkt tego wystąpienia dotyczył chrześcijańskiej perspektywy pokoju, w świetle której Jezus jest Księciem Pokoju, a ci, którzy w Niego wierzą, są powołani do świadczenia o pokoju, który często dokonuje się na drodze pojednania.

Ostatni referat konferencji wygłosił prof. dr hab. M. PIECHOWIAK (UZ) na temat *Powinności prawa wobec godności człowieka*. Autor w swoim referacie przypomniał rozumienie praw człowieka w świetle Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, wskazując zwłaszcza na ich źródło, którym jest przyrodzona godność i równość wszystkich ludzi. Niezbywalna, nienaruszalna i równa godność człowieka stanowi podstawę niezbywalności, nienaruszalności i równości praw człowieka. Referent przypomniał również podstawowe rozróżnienia godności: osobowa (niezbywalna, nienaruszalna i równa dla wszystkich), osobowościowa (zależna od czynów człowieka) i osobista (utożsamiana z dobrym imieniem i zależna od aktów innych ludzi). Z racji braku czasu niemożliwe okazało się przedstawienie ważnej części referatu, którą miała być kwestia dotycząca powinności prawa wobec życia, narodzin i śmierci.

Jeden z uczestników dyskusji bardzo pozytywnie ocenił spotkanie i dyskusje pomiędzy prawnikami a etykami, wyrażając wręcz potrzebę takich spotkań, komplementarności tych dyscyplin oraz potrzebę etyki w prawie. Dyskusje i spotkania o charakterze interdyscyplinarnym nie należą do łatwych, głównie z powodu różnicy metod, jakimi posługują się etyka i prawo, specyfiki argumentacji oraz swoistości języka wywodów w tych naukach. Niemniej dyskusje na temat urzeczywistniania praw człowieka pokazały, że dyskurs taki jest możliwy i potrzebny.

Ks. Konrad Glombik